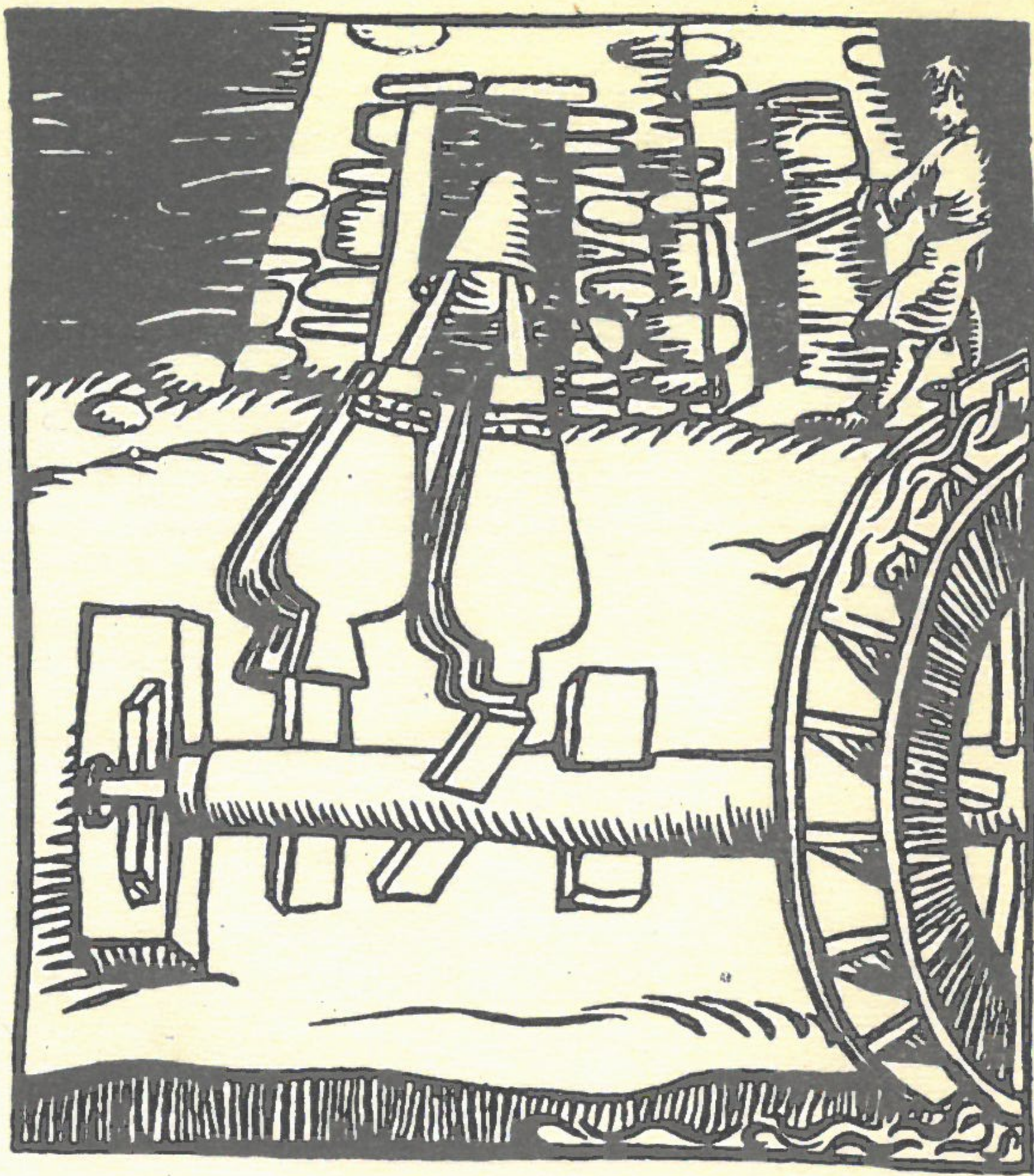

ZPRAVODAJ TECHNICKÉHO MUZEA V BRNĚ

4

1972

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující instituce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Krajinný průzkum Josefského údolí

V souvislosti s otázkami zabývajícími se provozem bývalé Františkovy hutí a v souladu s plánovaným krajinným průzkumem byl proveden terénní průzkum okolí hutí.

Porovnáním dochovaných mapových materiálů z konce 18. a první poloviny 19. století se stavem terénu doplněným povrchovým sběrem byly lokalizovány některé další výrobní objekty, jejichž existence byla známa - nikoli však místa, kde stávaly. Vedle prachových mlýnů, jejichž budovy se v údolí zachovaly, zde existoval mlýn a panská pila, vybudovaná "u Starého hamru". Mlýn nazývaný podle posledního majitele Baráčkův - nenávratně zmizel, spolu s možností rozoznat v jeho budově případné zbytky zmíněného hamru. Na blízkých pozemcích při polozasutém náhoně byla při povrchovém sběru sebrána celá řada vzorků s poměrně vysokým obsahem železa. Vzorky jsou deponovány v TM a v současné době zkoumány.

V místě vyústění suchého údolí od Olomučan byla potvrzena existence skelné hutí, o níž se zmiňuje ve své topografii jak Schwoy, tak Wolny a jejíž polohu do těchto míst lokalizoval A. Ferulík. Existence hutí je doložena od 14. do 18. století, kdy pro údajný nedostatek palivového dřeva zanikla. V louce při vyústění Křtinského potoka do rybníčku je patrné zdivo. V jeho těsné blízkosti bylo nalezeno několik vzorků tzv. "lesního skla", světle nazelenalé barvy a jemně opalisujícího /vzorky přír. čís. 89/72/.

Ve spolupráci s KSSPPOP byly prohlédnuty další technické památky v Jihomoravském kraji a dohodou stanoveno, že pracovníci Technického muzea z hlediska využití těchto objektů, reprezentujících vývoj techniky, provedou v roce 1973 nový soupis v jednotlivých okresech. Tato práce bude zaměřena tak, aby ty objekty, které jsou uvedeny v seznamu, byly překontrolovány, jak jsou využívány, event. navrhnout způsob jejich využití, další objekty, které jsou z hlediska zachování pro studium vývoje techniky hodnotné, byly do seznamu pojaty.

V závěru roku navštívil zástupce TM se zástupcem KSSPPOP Severomoravský kraj, aby s KSSPPOP v Ostravě byly navázány obdobné kontakty jako s tímto ústavem v Brně. Cestou byly prohlédnuty některé charakteristické objekty /historická elektrárna v Olomouci, povodí Odry, Bohumínská vozovna, atd./, které budou v příštím roce předmětem zájmů pracovníků Technického muzea.

V úzké spolupráci s KSSPPOP byly zajištěny předpoklady pro dokončení rekonstrukce historické kovárny v Těšanech - objekt převezme do správy Technické muzeum, které zařídí obnovení vnitřního vybavení s přílehlými budovami. Zabezpečovací práce vodního mlýna ve Slupí u Znojma jsou v jednání s příslibem pro plánovaný začátek prací koncem prvního, event. druhého čtvrtletí 1973. I tento objekt má

přejít do správy Technického muzea.

V Ý S T A V Y A E X P O Z I C E

Výstava SOVĚTSKÉ CIVILNÍ LETECTVÍ

Za účasti představitelů stranických a státních orgánů Jihomoravského kraje a města Brna, zástupců sovětského konsulátu v Brně, dopravní společnosti Aeroflot a zástupců skupiny sovětských vojsk v Olomouci, byla dne 8. listopadu slavnostně otevřena výstava Sovětské civilní letectví. Na výstavě, kterou pracovníci muzea připravili na počest 55. výročí VŘSR a 50. výročí vzniku SSSR, byla znázorněna padesátiletá historie sovětského civilního letectví a jeho současná úroveň. Pozornost návštěvníků upoutaly nejvíce modely sovětských letounů z konstruktérských kanceláří Mičojana, Tupoleva a Antonova, včetně nejmodernějšího a nejrychlejšího sovětského dopravního letounu TU 144.

Výstava PŘÍRŮSTKY SBÍREK

V říjnu byla v "ambitech" Technického muzea otevřena výstava přírůstků sbírek ústavu. Z několika tisíc sbírkových předmětů, shromážděných v posledních letech z jemné mechaniky, měřicí techniky a letectví, vybrali pracovníci odboru vědy a techniky 80 exponátů, které jsou vynikajícími reprezentanty kulturně historické a technické hodnoty sbírkového fondu uvedených oborů. Pro návštěvníky výstavy byl vydán ka-

talog s podrobnými historickými a technickými údaji o všech vystavovaných exponátech.

Výstava přírůstků bude otevřena i v roce 1973.

Výstava VORONĚŽ včera, dnes a zítra

K lepšímu poznání života družebního města Voroněže, uspořádali zástupci tohoto města poutavou výstavu, která byla reprizou za výstavu pořádanou NVmB ve Voroněži. Výstavu zahájil náměstek primátora NVmB s. Dr. Milan Schnirch. Vernisáž, které se zúčastnili zástupci stranických a státních orgánů Jihomoravského kraje a města Brna, SČSP, zástupci sovětského konsulátu a skupiny sovětských vojsk v Olomouci, byla nejhojněji navštívena - více než 350 návštěvníky.

Již z průběhu zájmu návštěvníků v prvních dnech bylo zřejmé, že výstava je sestavena velmi poutavě, vkusně s vysokou profesionální úrovní.

Bude otevřena do 14. ledna 1973.

Stálé expozice Technického muzea

VÝVOJ VYUŽITÍ VODNÍ ENERGIE

PARNÍ ENERGETIKA

Obě expozice byly hojně navštíveny hlavně školní mládeží. Vyjímecný zájem o exponáty byl obrazem potřeby poznat v praxi stroje, o kterých se dovídala během výuky ve školách.

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných dia-
pozitivů, uvedla ve 4. čtvrtletí celkem 6 programů.

SBÍRKOTVORNÁ ČINNOST

Ze zkušebny střední průmyslové školy textilní v Brně bylo během měsíce října převzato 17 přístrojů do sbírek TM. Jde o řadu velmi cenných třídících vážek se stupnicemi metrickými i anglickými. Ke kompletaci vývojové řady třídících vážek usiluje oddělení textilních strojů o získání dalších přístrojů z národního podniku Kovostav Ústí nad Orlicí, který s touto výrobou třídících vážek končí.

Při průzkumu údržbářských dílen cukrovarů byla Technickému muzeu nabídnuta malá parní elektrárna, která vyráběla proud pro osvětlení jubilejní výstavy v Praze v roce 1891. Dále byly ústavu nabídnuty některé malé parní pístové stroje.

Ze sbírkových předmětů, které obohatily v tomto čtvrtletí sbírkový fond vodních strojů Technického muzea, zasluhuje pozornost svým konstrukčním řešením rotační, objemové, křídlové, výtlačné čerpadlo s ručním pohonem z dvacátých až třicátých let našeho století.

Dr. Ing. Lossmann z Brna věnoval do sbírek Technického muzea cennou dokumentaci přehrady na Svratce u Víru, a sice:

- plánové přílohy k vypsání soutěže pro stavbu přehradní zdi a přidružených staveb - leden 1947
- podmínky k vypsání soutěže pro stavbu přehradní zdi a přidružených staveb
- vodoprávní výměr /dva svazky/
- album fotografií /celkem 27 kusů během stavby/
- album fotokopí plánů - 11 stran.

Dále věnoval našemu ústavu fotodokumentaci ze stavby přehrady u Kníníček /117 fotografií/ a ze stavby přehrady ve Vranově nad Dyjí /570 fotografií/.

V dílnách Dopravního podniku města Brna byl rekonstruován trolejbus 7 TR, vyráběný u nás v padesátých letech. V tomto čtvrtletí byl převzat do sbírek TM.

V dílnách Dopravního podniku města Ostravy byla rekonstruována do původního stavu-úzkokolejná tramvajová lokomotiva Graz č. 441 z období před první světovou válkou. 21. prosince převzali zástupci TM tuto lokomotivu z rukou náměstka DP - s. Garby. Prozatím je uložena v bohumínské vozovně.

Pro Technické muzeum byl získán provozuschopný osobní automobil AUSTRO-DAIMLER z roku 1910. Bude jím obohacena sbírka motorových vozidel.

Z Dopravního podniku v Praze byl získán další exponát - obnovený vlečný vůz městské tramvajové dopravy č. 1207 pocházející z dvacátých let tohoto století.

V oddělení měřicí techniky byly v tomto čtvrtletí získány m.j. první a druhý typ statické tenzometrické aparatury československé výroby a první československá kamera pro filmování záznamu z katodového osciloskopu.

Plán akviziční činnosti ústavu pro rok 1972 byl splněn. Do knihy přírůstků TM bylo zapsáno 605 přírůstků, převážně z přesné mechaniky, měřicí techniky, řemesel, **městské hromadné dopravy**. Byly získány též sbírkové předměty pro nové obory TM v Brně - obráběcí a textilní stroje.

PŘEDNÁŠKY - BESEDY - SEMINÁŘE

V rámci výstavy "Sovětské civilní letectví" byl uspořádán cyklus přednášek a besed:

7.12.1972 - A.I. Fendrikov, kapitán sovětského letectva
"O SOVĚTSKÉM CIVILNÍM LETECTVÍ"

8.12.1972 - Vývoj sovětské dopravní společnosti "AEROFLOT"
- Historie sovětského civilního letectví
- Sovětští letečtí konstruktéři
- Letištní provoz

Přednášeli odborní pracovníci
VAAZ v Brně.

Promítání filmů: - Čas křídel
- Cesta do moře dešťů
- Lunochod I.

ODBORNÁ A VÝZKUMNÁ ČINNOST

Během čtvrtého čtvrtstoletí se dvakrát sešla pracovní skupina externích pracovníků oddělení textilních strojů. Na těchto poradách si členové skupiny ujasnili základní otázky řešení daného úkolu a byl předložen návrh zájmových oblastí textilní výroby, přehled jednotlivých druhů muzeálních exponátů, uvedení zdrojů a pramenů jejich získávání. Mezi členy skupiny byly rozděleny jednotlivé zájmové oblasti s tím, že každý provede rozbor a posoudí možnosti působení našeho ústavu v tomto směru.

V oddělení městské hromadné dopravy byl ustaven tvůrčí kolektiv pro zpracování atlasu tramvají v Československu. Jde o dlouhodobý úkol, jehož výsledkem bude úplná dokumentace této významné oblasti městské hromadné dopravy. Vedoucím tvůrčího kolektivu je Dr. L. Losos.

Oddělení obráběcích strojů navázalo osobní kontakt s rodinou Wawerků, kteří se zabývali výrobou obráběcích strojů v Lipníku nad Bečvou. Z příslibených podkladů z počátku výroby bude zajištěna úplnost dokladů o výrobě strojů ve zmíněném městě.

V oddělení všeobecného strojírenství byla zahájena činnost na úseku dokumentace vývoje potravinářských strojů technologie a zařízení. V současné době byl zpracován návrh na řešení tohoto úkolu, který bude podkladem obsáhlejší studie o problematice muzejní dokumentace potravinářství.

V oddělení obráběcích strojů pokračují přípravy na výstavu ložisek. Byly již navštíveny téměř všechny závody, zabývající se výrobou ložisek včetně generálního ředitelství trustu ZVL. U všech výrobců GŘ je o výstavu pořádanou ve spolupráci se sovětským výzkumným ústavem v měsíci SČSP 1973 veliký zájem.

V tomto čtvrtletí byly zahájeny přípravné práce k vypracování studie na úpravu vodohospodářské části zámku ve Žďáru nad Sázavou a mlýnu ve Slupí u Znojma, které budou podkladem pro zpracování dokumentace pro zamýšlenou rekonstrukci objektů.

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

K tisku je připravena studie M. Krepse a J. Merty "Stará huť u Adamova". Jde o publikaci, která poskytne návštěvníkům areálu Staré huti u Adamova, který je od 1. ledna 1971 vyhlášen státní technickou rezervací, základní informace o historii tavby železa v této oblasti Moravského krasu a o současném využití této historicky významné technické památky.

Redakční radě Technického muzea byl předložen rukopis "Průvodce expozicí vodní energetiky" a byly soustředěny písemné materiály pracovního semináře pro vydání sborníku: "Muzeologická problematika vodního hospodářství a stavitelství".

Vydání Sborníku I Technického muzea je připraveno; zdržení nastalo nedostatkem finančních prostředků v závěru roku. Příspěvky k vydání Sborníku II se soustřeďují, bude připraven k vydání v roce 1973.

KNIHOVNA A DOKUMENTAČNÍ SBÍRKY

Na základě tematické prověrky, kterou pracovnice knihovny prováděly v průběhu 3. čtvrtletí, byla vytríděna neprofilová literatura a nabídnuta různým institucím. Akce se setkala se zájmem a do konce roku bylo odepsáno a předáno 1 080 svazků. Vytrídování bude pokračovat dle plánu i v roce 1973.

Během měsíční přestávky, kdy byla knihovna pro veřejnost uzavřena, prováděly se v části skladiště v 1. poschodí adaptace, kterými byl získán prostor pro pracovnu knihovnice, která bude sloužit zároveň i jako půjčovna. Přestěhováním byl tak uskutečněn dlouholetý záměr samostatného umístění knihovny.

Do depozitáře v zámku v Litenčicích byly pro nedostatek prostor v knihovních skladištích v budově muzea předisponovány a uloženy sbírka prospektů a sbírka zpráv obchodních a živnostenských komor.

Z nových přírůstků zakoupila knihovna TM pozoruhodné historicko-technické publikace: původní maďarskou studii L. Tarra "Karre-Kutsche-Karosse" v německém překladu, pojednávající o vývoji vozů; z dovozu byly získány knihy R.J. Forbes "Studies of Ancient technology" a V. de Beauclair "Rechnen mit Maschinen".

Koncem prosince bilancovala knihovna TM, která obhospodařuje též dokumentační sbírky, svoji činnost za rok 1972: bylo získáno 600 svazků knih a časopisů, takže celkový stav knihovny je 37020 svazků. Čtenářům knihovny bylo poskytnuto 1302 výpůjček, které reprezentovaly celkem 3602 svazků knih a časopisů včetně jednotlivých čísel, z toho bylo 784 svazků půjčeno mimo ústav. Zprostředkování půjček z jiných knihoven převážně odborným pracovníkům ústavu bylo uskutečněno u 238 svazků.

Získané přírůstky v dokumentačních sbírkách: fotografie 259 ks, mapy 15 ks, plakáty 47 kusů. Připraven byl archiv výstřižků z denního tisku za 1. pololetí.

Ř Í Z E N Í A P R G A N I Z A C E

Studijní cesty do zahraničí

U příležitosti Kaplanových oslav, které každoročně v listopadu pořádá Technické muzeum ve Vídni, projednali zástupci TM v Brně s vedením tohoto ústavu možnosti společného postupu při přípravě oslav 100. výročí narozenin prof. Viktora Kaplana. Tyto oslavy budou pojaty do světových kulturních akcí UNESCO.

Ředitel našeho ústavu Ing. Berka byl pozván na oslavy 100 let Polytechnického muzea v Moskvě, které proběhly za významné mezinárodní účasti v týdnu od 11. do 16. prosince. Při této příležitosti navázal pracovní kontakty s pracovníky tohoto muzea i s zástupci ostatních muzeí.

Ve dnech 20.-24. listopadu se uskutečnila studijní cesta Ing. P. Štícha a L. Bauera, odborných pracovníků ústavu, do Maďarska. Jmenovaní soudruzi navštívili mimo jiné Technické muzeum, Slévárenské muzeum a Dopravní muzeum v Budapešti, kde studovali zkušenosti z muzejní problematiky a jednali o možnostech spolupráce a trvalé výměny zkuše-

ností pro příští léta.

Ve dnech 2.-6. října se konalo v Praze zasedání komise ICOMU č. 1 - "Muzea vědy a techniky". V referátech a diskusích byly projednány aktuální otázky spolupráce a společných zájmů těchto typů muzeí ve světě. Ředitel našeho ústavu vystoupil na zasedání s podnětným referátem k problematice záchrany technických památek v terénu.

Reorganizace v Technickém muzeu

K zvýšení účinnosti řízení byla v odboru vědy a techniky provedena reorganizace, byly ustaveny čtyři samostatné odborné skupiny; provozní odbor byl rozčleněn, utvořen samostatný útvar konzervátorských a restaurátorských dílen, který má dobře zařízenou stolárnu, mechanickou dílnu, slévárnu, elektrodílnu; konzervátorská laboratoř byla stavebně ukončena a vybavuje se zařízením.

ROH

Odborářská činnost v Technickém muzeu zaznamenala ve 4. čtvrtletí vzestupnou tendenci. Kromě přípravy plánu činnosti a kolektivní smlouvy na rok 1973 bylo uskutečněno několik politicko-výchovných a kulturních akcí:

- Ve dnech 6. a 7. října byl uspořádán tematický zájezd zlepšovatelů a účastníků socialistické soutěže do Valašského muzea v Rožnově pod Radhoštěm, spojený s výletem do Beskyd.
- Spolu se ZV ROH Muzea města Brna se pracovníci TM zúčastnili studijního zájezdu po památkových objektech umístěných v brněnském okolí.
- 22. listopadu uspořádal ZV ROH spolu se stranickou skupinou KSČ zájezd na výstavu 50 let SSSR, kterého se zúčastnilo 75 % pracovníků.
- Pro děti zaměstnanců připravila kulturní komise "mikulášskou" besídku v kinokavárně.

SČSP

Členové odbočky SČSP v Technickém muzeu se významnou měrou podíleli na přípravě a instalaci výstavy "Sovětské civilní letectví". V rámci závazků na počest 55. výročí VŘSR a 50. výročí vzniku SSSR zde odpracovali brigádnické hodiny v hodnotě 18.000, - Kčs.

6. prosince se uskutečnila beseda s účastníky zájezdu sportovců - zaměstnanců TM do SSSR. Zdařilá beseda byla doplněna filmy.

Organizovanost zaměstnanců TM v SČSP činí k 7.11. 1972 66 %

S S M

Ve dnech 14.-16. listopadu se uskutečnila v brněnských muzeích návštěva zástupců svazácké organizace košických muzeí. V našem muzeu si soudruzi z Košic prohlédli výstavu "Sovětské civilní letectví", depozitář v Židenicích, kolekci tkalcovských stavů a soubor historických vozidel městské hromadné dopravy. Během návštěvy byly projednány konkrétní formy spolupráce obou svazáckých organizací na příští léta.

13. prosince se sešli členové svazácké organizace na své výroční schůzi. Zhodnotili svou dosavadní činnost a projednali plán na příští rok. Ze schůze odeslali zdravici Ob-

vodnímu výboru Brno I a organizaci SSM košíckých muzeí.
Výroční schůze SSM byla spojena s vánoční nadílkou.

VÝSTAVBA A PŘESTAVBA TM

V tomto čtvrtletí byla dokončena spojovací loggie mezi přednáškovým sálem a výstavní místností č. 5, čímž byla umožněna komunikace při výstavách a kulturně výchovných akcích.

Přepažením místnosti nad sakristí zvukově isolační příčkou byly získány dvě nové pracovny pro pět zaměstnanců. Přepažením malé knihovny byla získána pracovna a studovna pro knihovnu. V upravených místnostech byla provedena instalace ústředního vytápění, elektroinstalace a potřebné zednické úpravy.

Ve výstavních prostorech byla přetvářena místnost č. 9, kde byly vybudovány šatny a sociální zařízení.

Dále byla v tomto čtvrtletí dokončena oprava střech budovy TM, provedena rekonstrukce hromosvodů, ukončena úprava a výsadba velkého nádvoří a provedena fasáda

anglického dvorku.

V depozitáři na zámku Litenčice

- byla dokončena oprava krovů
 - provedena nová eternitová krytina hlavní budovy
 - opraveny střechy hospodářských křídel
 - provedeny veškeré klempířské práce střešních svodů a oplechování
 - skončeno vybetonování zdí a sloupů pro oplocení objektů I. etapy.
-

V depozitáři na zámku Dřínov

- byly skončeny injektážní práce na zpevnění zdiva
 - provedeny vyzdívky komínů
 - dokončen rozšířený geologický průzkum.
-

Depozitář TM v Brně-Židenicích byl předán do plného provozu, včetně strojního vybavení a činnosti regálových zakladačů.

K R U H P Ř Á T E L T M

Mimo pravidelných čtrnáctidenních schůzek uspořádala sekce Auto "Z" klub dne 15. listopadu besedu na téma "Historie ZETEK". V besedě vystoupili konstruktéři osobních vozů Z a někteří závodní jezdci.

Členové sekce Auto Z klub pracovali v tomto čtvrtletí v dílnách TM na renovaci osobního automobilu DISK, vyrobeného roku 1924 v brněnské Zbrojovce.

9. prosince uskutečnili členové sekce městské hromadné dopravy brigádu v Dopravním podniku města Brna, kde pracovali na údržbě historických vozidel městské hromadné dopravy.

Dne 7. prosince byla v Ostravě ustavena v rámci Kruhu přátel Technického muzea v Brně vodohospodářská skupina pro povodí Odry. Byl prodiskutován plán práce této skupiny a zvolen výbor skupiny v čele Ing. L. Stašem. K další-

mu jednání se skupina sejde v lednu.

Dne 27. listopadu proběhla v Technickém muzeu ustavující schůze sekce Tatra KPTM v Brně. Tato sekce je současně organizována pod Automotoklubem Svazarmu Brno jako Tatra veteran car club Brno. Na schůzi bylo přítomno 60 příznivců a majitelů vozidel značky Tatra a hostí z AMK Svazarmu Brno a Veteran automotoclubu Brno. Byl projednán plán činnosti na příští rok a zvolen výbor sekce Tatra KPTM. Sekce se bude scházet v TM pravidelně po dvou měsících.

T M P Ř I P R A V U J E

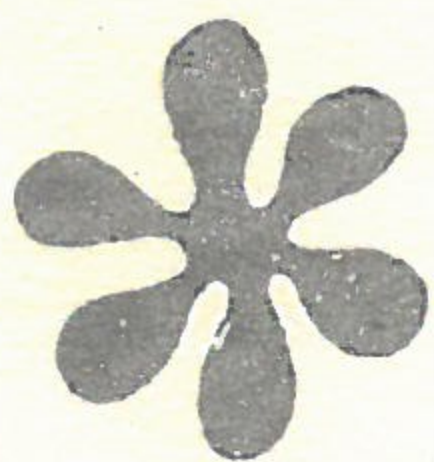
K 25. výročí Února připravuje Technické muzeum v Brně ve spolupráci s ústav Československé akademie věd, výzkumnými ústavy a brněnskými průmyslovými podniky výstavu

"Československá věda a technika proniká do světa".

Na výstavě budou prezentovány výsledky práce našich dělníků, techniků a vědců, které dokumentují světovou úroveň československé vědy a techniky.

Výstava bude instalována ve všech sálech Technického muzea.

Bližší na pozvánkách a plakátech.

ZPRAVODAJ TM v Brně vychází čtvrtletně. Zodpovědný redaktor Ing. Vladimír Herka. Náklad 300 výtisků. Povoleno NVmB, č. 292. Tisk: Městské kulturní středisko S. K. Neumanna v Brně.

Pouze pro vnitřní potřebu - zdarma.

